

LAUREA

Tutkimus Niittymaan palvelukodin ympäristönhallinta-apuvälineiden toimivuudesta

• • • • •

Huviranta, Outi

2009 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Tutkimus Niittymaan palvelukodin ympäristönhallinta- apuvälineiden toimivuudesta

Outi Huviranta
Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma
Opinnäytetyö
02/2009

Outi Huviranta

Tutkimus Niittymaan palvelukodin ympäristönhallinta-apuvälineiden toimivuudesta

Vuosi	2009	Sivumäärä	35
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Espoon Tapiolassa sijaitsevan Niittymaan palvelukodin ympäristönhallinta-apuvälineiden käyttöä ja huolto-ongelmia, sekä kehittää näihin ongelmiin ratkaisumalleja. Tutkimusaineisto on kerätty keväällä ja kesällä 2008 ja työ on viimeistely keväällä 2009. Tutkimusaihe löytyi Uudenmaan CP-yhdistyksen kautta.

Tutkimuksen muotona käytettiin toimintatutkimusmetodia ja tutkimus oli haastatteluluontoista. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada mahdollisimman kattavasti selville ympäristönhallinta-apuvälineiden suurimmat käyttö- ja huolto-ongelmat. Työssä tuodaan ilmi myös havaittujen ongelmien ympärille kehitettyjen ratkaisumallien esittäminen mahdollisimman kattavasti.

Työ koostuu viitekehyksestä, joka sisältää teoria osuuden ja sen jälkeen tulevista käytännön osuudesta. Viitekehys tukee käytännön osuuden päätelmiä ja ratkaisumalleja. Viitekehys selventää tutkimusmetodia ja tutkimuksessa esille tulleita tekniikoita ja apuvälineiden käyttöä selventäviä termejä. Käytännön osuus koostuu tutkimuksesta, tulosten arvioinnista sekä ratkaisumallien esittämisestä.

Aineiston pohjalta selvisi palvelukodin ympäristönhallinta-apuvälineiden toiminnan tarpeellisuus palvelukodin asukkaille, sekä se mitä ongelmia apuvälineiden käytössä on havaittu niin asukkaiden kuin henkilökunnan taholta. Tämän myötä tutkimusselvityksen mukaan apuvälineiden käyttäjien pitää olla selvillä niiden toimivuudesta sekä päivittää omia tietojaan tasaisesti. Apuvälinepalveluja tarjoavan yrityksen kanssa yhteistyön tulee olla toimivaa sekä tavoitteiden tulee olla samat.

Työn tuloksena esitetään, että palvelukodin asukkaiden sekä henkilökunnan tavoitteiden tulee olla samat kehitettäessä yhteistyötä osapuolten välillä. Heidän tulee pyrkiä yhteiseen päämäärään sekä yhtäläisiin toimintamenetelmiin. Tutkimuksessa huomattiin puutteita kommunikaation ja informaation kulussa. Ongelmia huomattiin sekä asukkaiden ja henkilökunnan välillä että henkilökunnan ja palveluntarjoajan välillä.

Tutkimuksessa selvisi monia ongelmakohtia ympäristönhallinta-apuvälineiden käytössä. Ongelmiin on esitetty monia eri ratkaisumalleja ja näitä hyödyntämällä palvelukoti pystyy helpottamaan asiakkaiden apuvälineiden käyttöä sekä ympäristönhallinta-apuvälineiden huoltotoimenpiteitä.

Asiasanat: apuvälineet, tieto- ja viestintätekniikka, langaton tiedonsiirto

Outi Huviranta

Analysis of service home Niittymaa environmental support devices functionality

Year	2009	Pages	35
------	------	-------	----

The objective of the thesis study was to find out use and maintenance problems of environmental management support devices in the Niittymaa sheltered home located in Tapiola, Espoo, and to find solutions to the fore mentioned problems. The research material was gathered during spring and summer 2008 and the study was finalized in spring 2009. The subject of the study was found through the Uusimaa CP Organization.

An action research method was used and the study was interview-based. The purpose of the study was to find out the most significant use and maintenance problems of environmental management support devices and to present the solution models developed around the problems as comprehensively as possible.

The study consists of a framework followed by a practical part. The framework supports the conclusions and solution models offered in the practical part. The framework also clarifies the research method, the techniques found in the study and terms clarifying the use of support devices. The practical part consists of the study, the evaluation of results and the presentation of solution models.

The necessity of environmental management support devices to the residents of the sheltered home and the problems in their use on both the staff and resident sides was observed on the basis of the research material. It was found out in the research that the users of support devices must be informed about their functionality and they must update their knowledge on a regular basis. Cooperation with the company providing the support device services must be functional and the objectives of the sheltered home and the company must be the same.

The conclusion of the study is that the objectives of the sheltered home residents and the sheltered home staff must be the same when developing cooperation between the parties. They must work for the common goal and to achieve similar action methods. Insufficient communication and flow of information was found out in the study. Problems were identified between residents and the staff and between the staff and the service provider.

The study found out many problem points in the use of environmental management support devices. Several solution models have been proposed for solving the problems, and by using these models a sheltered home is able to ease its clients' use of support devices and the maintenance procedures of environmental management support devices.

Keywords: support devices, information and communication technology, wireless data transfer

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
1.1 TYÖN TAUSTAT JA RAJAUKSET	4
1.2 YRITYSESITTELY	7
2 TUTKIMUSMENETELMÄT	7
2.1 TUTKIMUS.....	7
2.2 TOIMINTATUTKIMUS.....	8
3 TOIMINTATUTKIMUKSEN VIITEKEHYKSEN TAUSTA.....	10
3.1 SUOMEN LAKI VAMMAISHUOLLOSTA	10
3.1.1 Vammaispalvelu	11
3.1.2 Asumispalvelut	11
3.2 APUVÄLINEET.....	12
3.2.1 Yleistä	12
3.2.2 Yleistä ympäristönhallinta -apuvälineistä	13
3.2.3 Apuvälineiden hyödyt	14
3.2.4 Apuvälineiden haitat	15
3.3 YMPÄRISTÖHALLINTALAITTEIDEN TEKNIIKAT	15
3.3.1 Infrapunatekniikka	15
3.3.2 Bluetooth-tekniikka.....	17
3.3.3 Wlan-tekniikka	17
3.4 TYÖNTEKIJÖIDEN MOTIVOINTI/KOULUTUS	18
4 TUTKIMUSOSA	21
4.1 TOIMINTATUTKIMUS TAPIOLAN NIITTYMAAN PALVELUKODISSA	21
4.2 TUTKIMUSTULOS	22
4.3 TUTKIMUSRATKAISU.....	23
4.4 TEKNISET ONGELMAT	23
4.5 SOSIAALISET ONGELMAT	25
4.5.1 Työntekijöiden koulutus.....	26
4.5.2 Kommunikointi	27
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TYÖN ONNISTUMINEN.....	29
LÄHTEET	30
LIITELUETTELO	32
LIITTEET	33

1 JOHDANTO

Työn taustat ja rajaukset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa Espoon Tapiolassa sijaitsevan Niittymaan toimintayksikön ympäristönhallinta-apuvälineiden (ICT-apuvälineet) toimivuus, sekä antaa ehdotelma apuvälineiden huolto- ja ylläpitotoimiin osalta. Opinnäytetyössä annetaan ratkaisuehdotus välineiden ja ylläpitotoimenpiteiden parantamiseksi.

Toimintayksikön asukkailla on käytössään ympäristönhallinta-apuvälineitä, joiden tekniikka perustuu infrapuna-järjestelmiin. Ympäristönhallinta-apuvälineet käsittävät asukkaiden elämän kokonaisvaltaisesti. Välineet koostuvat muun muassa äänihälyttimistä, puhelimista sekä hallintakytkimistä, joilla voidaan hallita televisiota, digitaalista tv-vastaanotinta, ovien avaamista sekä helpottaa liikkumista asunnossa sekä palvelukodissa. Asukkailla on myös apuna tietokoneet, jotka eivät ole yhteydessä ympäristönhallinta-apuvälineisiin, mutta helpottavat asukkaiden koulunkäyntiä sekä selviytymistä jokapäiväisistä askareista.

Tarkoituksena on selvittää, mikä ympäristönhallinta-apuvälineiden toimivuudessa on suurin ongelma ja mitä mahdollisia ratkaisuja näihin on. Mahdollisuutena pohditaan myös palveluntarjoajan vaihtamista ja sitä, pystyykö jokin toinen yritys tarjoamaan paremmin toimivan yhteistyön. Tällä hetkellä Niittymaan toimintayksikön ympäristönhallinta-apuvälineet ostetaan Tamperelaiselta Pikosystems oy:ltä. Mahdollinen uusi palveluntarjoaja on Incode oy, joka on esittänyt mielenkiintonsa tarjota Niittymaan toimintayksikölle ympäristönhallinta-apuvälineet.

Toimintayksikön asukkaat ja heidän edustajansa ovat havainneet ongelmia apuvälineiden käytössä ja niiden toimivuudessa, esimerkiksi turvapuhelimien lataus ja niiden käyttö koetaan hankalaksi. Opinnäytetyössä selvitetään, mistä ongelmat johtuvat ja etsitään kehitysehdotuksia. Tutkimusongelmana on selvittää mahdolliset kehityskohteet apuvälineiden toimivuudessa ja niiden käytössä. Tutkimuksessa selvitetään myös, onko varsinainen syy ICT-apuvälineissä vai löytyykö syy ylläpitotoiminnoista.

CP-vamma on aivovaurio, joka vaikuttaa vartalon liikkeiden hallintaan sekä lihaskoordinaatioon. CP-vammaan sisältyy useasti myös liitännäisvammoja kuten puhevamma, hahmotushäiriöt ja epilepsia. CP-vamma ei etene eliniän aikana, mutta sitä ei voida myöskään parantaa. Elämänlaatua voidaan kuitenkin nostaa erilaisten terapioiden ja apuvälineiden avulla.

Tutkimus on toteutettu Niittymaan toimintayksikön tarpeiden mukaan, mutta tutkimustuloksia voidaan hyödyntää myös muissa samankaltaisissa toimintayksikköympäristöissä. Tutkimuksessa teimme yhteistyötä Uudenmaan CP-yhdistyksen sekä Laurea-ammattikorkeakoulun Espoon Leppävaaran yksikön kanssa.

Yritysesittely

Niittymaan toimintayksikössä asuu 12 CP-vammaista asukasta iältään 19 - 30 -vuotiasta mieshenkilöä, joiden vammaisuusaste on eritasoista. Asukkailla on omat huoneistot, joissa he voivat viettää omaa elämäänsä. Jokaisessa asunnossa on kylpyhuone sekä keittiö; tilaa on myös omalle elämälle ja harrastuksille. Toimintayksikössä on myös yleiset tilat, joissa asukkaat voivat viettää aikaa yhdessä sekä toistensa että henkilökunnan kanssa.

Miehistä viisi on vaikeavammaisia, ja he kommunikoivat tulkin välityksellä. Tulkki on ammattilainen tai henkilön läheinen, joka on oppinut ymmärtämään henkilön elekieltä ja näin osaa kommunikoida vammaisen kanssa. Neljällä miehistä on keskiasteen vammaisuus, ja loput kolme ovat lievästi vammaisia. Kaikilla asukkailla ei ole ympäristönhallinta-apuvälineitä, ja täten tutkimus on yleinen ja kohdistettu hyvin suppeaan joukkoon.

Henkilökuntaa toimintayksikössä on läpi vuorokauden. Henkilökunta auttaa asukkaita pärjäämään jokapäiväisessä elämässä kuten koulunkäynnissä. Myös sukulaiset ja ystävät saavat vierailla palvelukodissa, asukkaan oman tahdon mukaan.

TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimus

Tutkimuksella tarkoitetaan järjestelmällistä ja yleensä myös tieteellistä menetelmää jonkin asian selvittämiseksi. Tutkimusmenetelmiä on monenlaisia kuten myös tutkimusten laajuuksia. Toiset tutkimukset ovat hyvin pienimuotoisia, joissa jo yksittäinen kysymys voidaan katsoa tutkimukseksi. Voidaan esimerkiksi tutkia, kuinka suuri osa 10 henkilön ryhmästä pitää joulusta. Tutkimukset voivat olla myös maanlaajuisia ja maailmanlaajuisia, jolloin selvitetään mitä mieltä ihmiset ovat tietystä asiasta tai mikä on jonkin asian tila maailmassa. Usein tutkimus aloitetaan, kun huomataan jokin ongelma tai kehityskohde, johon halutaan saada selkeä ratkaisu. Tarkoituksena on yleisesti lisätä tiedon ja taidon määrää ja yhdistää nämä olemassa olevan ongelman tai kehityskohteen ratkaisuun ja uusiin toimintamenetelmiin. Opinnäytetyötutkimus on yksittäistä kysymystä laajempi tutkimus,

jossa selvitetään perusteellisemmin ennalta määrätyn tutkimusongelman lähtökohtia ja esitetään korjaavia toimenpiteitä.

Toimintatutkimus

Tässä opinnäytetyössä käytetään toimintatutkimuksen metodologiaa. Toimintatutkimus tehdään yhdessä tai useammassa osassa, ja jokaisen osan jälkeen toteutetaan tarvittavat muutokset, minkä jälkeen saavutettujen muutoksien onnistuminen arvioidaan. Tutkimuksia ja muutoksia tehdään niin kauan, että toivottu taso muutoksien myötä saavutetaan. Toimintatutkimuksessa tutkija osallistuu muutosagenttina sekä tutkijana että konsulttina tutkittavan kohteen toimintaan. Perinteisissä tutkimusmetodeissa on ollut ongelmana, että tutkimustulokset eivät joko siirry ollenkaan tai siirtyvät huonosti käytännön maailmaan. Toimintatutkimuksen yhtenä tavoitteena onkin kuroa umpeen tätä väliä ja saada tutkimustulokset palvelemaan käytännön maailmaa.

Toimintatutkimus voidaan jaotella kahteen eri näkemykseen: Toiset katsovat sen kuuluvan kriittisen filosofian piiriin, jolloin sen tiedonintressi on emansipatorinen. Tämä tarkoittaa sitä, että pystytään vastaamaan nopeasti ennalta-arvaamattomiin muutoksiin sekä sitoutumaan niihin ja kehittämään itseään ja muutoksesta tulevaa tietoa. Toiset katsovat toimintatutkimuksen olevan luonteeltaan konstruktivistis-interaktionistinen, jolla tarkoitetaan oppijan aktiivista ja sosiaalista toimintaa. Tällöin tutkija tulkitsee havaintojaan ja saamaansa uutta tietoa aikaisempien käsityksiensä, kokemuksiensa sekä tietojensa pohjalta ja rakentaa uutta kuvaansa maailmasta. (Oppimisnäkemykset 2005.)

Termin toimintatutkimus on ensimmäisenä ottanut käyttöön Kurt Lewin (1890-1947), kun hän tutki ryhmien dynamiikkaa sekä muutoksien läpivientiä ryhmissä. Hänen mukaansa tutkija toimii ryhmässä muutosagenttina. Lewinin mukaan muutosprosessin vaiheet ovat:

1. Jäykistyneen tilanteen ”sulattaminen”
2. Muutoksen tekeminen
3. Uuden tilanteen vakiinnuttaminen

Toimintatutkimuksessa on Kallebergin mukaan kolme eri tapaa aloittaa tutkimus:

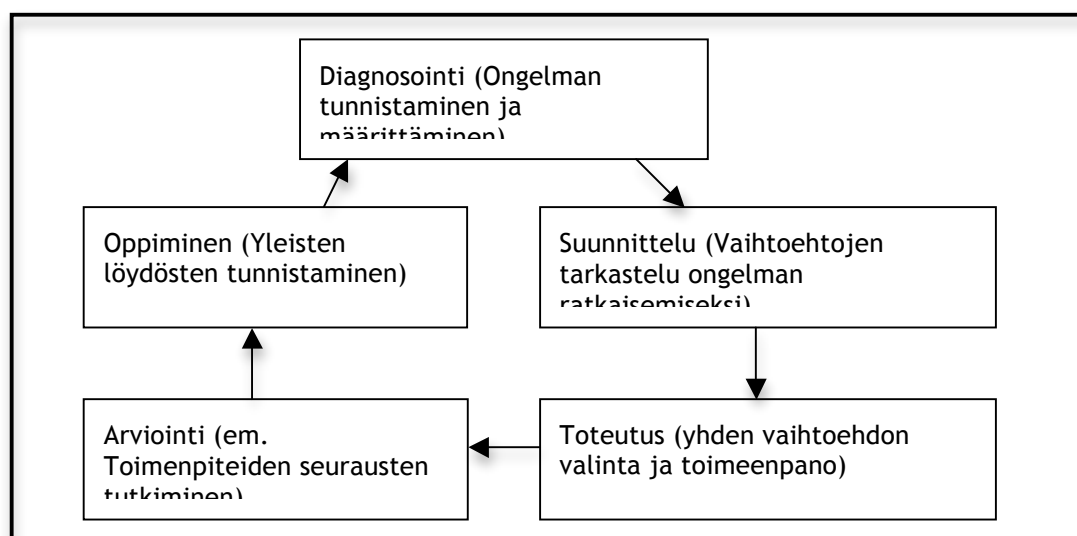
1. Oppia toisesta toteutuksesta, jolloin tarkasteltavaa kohdetta verrataan johonkin aikaisempaan yksikköön, joka on osoittautunut tarkasteltavaa kohdetta paremmaksi, ja kyseisestä kohteesta otetaan tutkimuksen tavoitteet.

2. Kuvitella utopia, jolloin tuotetaan mahdollisimman hyvin tarkasteltavan kohteen tavoitekuvaus ja kuvitellaan lopputulos. Tässä tulee olla mahdollisimman luovia ideoinnissa ja tavoitetilan tulee olla realistinen sekä nykyiseen tilaan verrattuna parempi niiden kriteerien suhteen, jotka asianosaiset ovat asettaneet.

3. Tutkijan ryhtyminen muutosagentiksi. Tutkija on osa muutosta tarvitsevaa ryhmää, käy tapaamassa ryhmää sekä ryhmän toimipaikan ongelmia. Tutkija näkee itse ongelman ja pystyy vaikuttamaan ongelman selvitykseen paikanpäällä.

David Rapoportin mukaan toimintatutkimusmenetelmiä on käytetty ryhädynamiikan tutkimisen lisäksi myös Tavistock-instituutissa Englannissa kun psykologit tutkivat toisen maailmansodan tuomia sotilaiden mielenterveysongelmia. Rapoport mainitsee toimintatutkimusta käytetyn myös ideaa ilmiöiden matemaattisia malleja optimointitekniikoihin soveltamiseen. Toimintatutkimusta on käytetty myös antropologisissa tutkimuksissa. (Järvinen & Järvinen 2000, 129-132.)

Susman ja Evered jaottavat toimintatutkimuksen viisiosaisena (kuvio 1) syklisenä prosessina, joka jatkuu useita kierroksia. Susmanin ja Everedin mukaan toimintatutkimus lähtee ongelman tunnistamisesta ja määrittelemisestä, jossa selvitetään mikä on ongelma. Tämän jälkeen suunnitellaan ja tarkastellaan vaihtoehtoja ongelman ratkaisemiseksi. Kun on valittu vaihtoehto, jolla ongelma ratkaistaan, se toteutetaan. Tämän jälkeen arvioidaan saavutetun muutoksen tulos ja lopuksi vielä kartoitetaan opitut asiat ja tunnistetaan yleiset löydökset. Tämä prosessi käydään niin useasti läpi, että saavutetaan toivottu tulos projektissa. (Järvinen & Järvinen 2000, 129-132.)

Kuvio1. Toimintatutkimuksen viisi vaihdetta

Susman ja Evered katsovat, että toimintatutkimus korjaa positivistisen tieteen puutteet seuraavasti:

- a) se on suuntautunut tulevaisuuteen
- b) korostaa tutkijan ja kohteen yhteistyötä
- c) vaikuttaa kohdesysteemin kehittämiseen
- d) tuottaa toimintaan perustuvia teorioita
- e) tutkimuksen tavoitteet, ongelmat sekä menetelmät kehitetään kyseiseen projektiin
- f) toimintatutkimus on tilannekohtaista.

(Järvinen & Järvinen 2000, 129-132.)

Toimintatutkimus on määritelty monella eri tavalla, mutta tiivistäen eri määrittelyistä saadaan seuraavanlainen kuvaus: Toimintatutkimus on tutkijan toimimista käytännön ongelman ratkaisemiseksi ja samalla sellaisen tiedon hankkimista, josta on tieteellistä mielenkiintoa. Oleellista toimintatutkimuksessa on tutkijan kiinteä yhteistyö niiden kanssa, joita tutkimus koskee. Toimintatutkija ei vain kuvaile maailmaa ja ongelmaa vaan myös muuttaa sitä. Tarkoituksena on opettaa asiakasta muuttamaan maailmaa tavoilla, jotka ovat sopusoinnussa heidän omaksumiensa arvojen ja teorioiden kanssa.

Oquist P. on suhteuttanut toimintatutkimuksen muihin tutkimusstrategioihin ja muihin tieteenfilosofiin suuntiin. Hänen mukaansa ainoastaan pragmatismen ja dialektisen materialismin kannattajat pitävät toimintatutkimusta parhaana strategiana tuottaa tieteellistä tietoa. (Järvinen & Järvinen 2000, 129-132; Kuusela 2005.)

Toimintatutkimuksen viitekehyksen tausta

Suomen laki vammaishuollosta

Suomen laissa on määritelty vammaishuollon kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon tarkemmin sosiaalihuollon piiriin. Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on ylläpitää sekä edistää jokaisen yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön turvallisuutta ja toimintakykyä. Kuntien tulee pitää huolta sosiaalihuoltolain suunnittelusta ja toteutumisesta. Kunnan tulee huolehtia mm. seuraavien palvelujen järjestämisestä: sosiaalityö, kotipalvelut, laitoshuolto, perhehoito sekä vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta. Kuntien tulee myös huolehtia vammaisuuden perusteella järjestettävien erityishuollon, palveluiden sekä tukitoimien saatavuudesta. Sosiaalihuolto tulee ensisijaisesti järjestää toimintamuodoin, jotka mahdollistavat itsenäisen asumisen sekä mahdollistavat taloudelliset ja muut edellytykset selvittää itsenäisesti päivittäisistä toiminnoista. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on yksilön ja

perheen ongelmat otettava huomioon siten, että toimenpiteet niiden ratkaisemiseksi sovitaan yhteensopiviksi. (Sosiaalihuoltolaki 2008.)

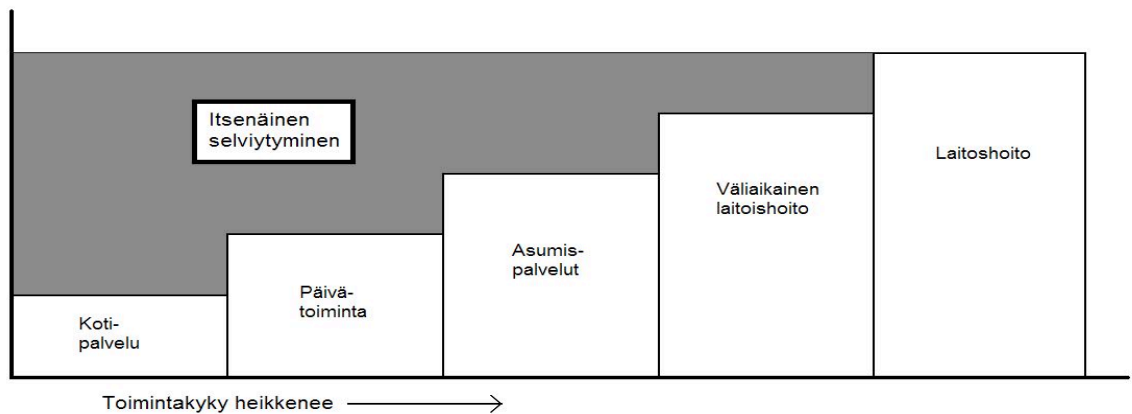
Vammaispalvelu

Vammaispalvelun tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön elämistä ja toimimista muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisesta elämästä. Sosiaalilautakunnan sekä kunnan muiden viranomaisten on edistettävä ja seurattava vammaisen henkilön elinoloja sekä pyrittävä toiminnallaan ehkäisemään epäkohtien syntymistä sekä poistamaan haittoja, jotka rajoittavat vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksia.

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle mm. palveluasuminen, jos henkilö ei pysty vammansa vuoksi selviytymään tavanomaisen elämän toiminnoista ilman palvelua. Kunnan on myös korvattava vaikeavammaisen henkilön asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle koituvat kohtuulliset kustannukset, jotka hän vammansa tai sairautensa vuoksi välttämättä tarvitsee suoriutuakseen tavanomaisesta elämästä, eikä ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa. (Sosiaalihuoltolaki 2008.)

Asumispalvelut

Asumispalveluilla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä, niitä annetaan henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asunnon tai asumisen järjestämisessä. Eniten asumispalveluja on vanhuksille, mielenterveysongelmaisille sekä vammaisille. Asumispalveluyksiköjä ovat muun muassa palvelutalot, hoitokodit, hoivakodit sekä veteraanitalot (kuvio2). Asumispalvelujen sisältämän tuen, huolenpidon ja hoivan määrä kuten myös niiden sisältämän henkilöstörakenne, riippuvat asumispalveluyksikön asukkaiden tarpeista. Kuntien järjestämien palvelujen rinnalle on syntynyt suuri määrä vapaaehtoisjärjestöjen, säätiöiden sekä yksityisiä asumispalveluratkaisuja.

Kuvio2. Portaittainen palvelujärjestelmä (Tikka-Nyyssönen 2008).

Asumispalveluja voidaan tarkastella laitoshoidon käsitteen pohjalta. Laitoshoidolla tarkoitetaan hoidon, ylläpidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavissa sosiaalihuollon toimintayksiköissä. Laitoshoitoa annetaan henkilöille, jotka tarvitsevat apua tai muuta huolenpitoa jota ei voida tai ei ole tarkoituksenmukaista järjestää hänen omassa kodissaan muita sosiaalipalveluita hyväksi käyttäen. Hoitoa voidaan järjestää lyhytaikaisena tai jatkuvana päivä- tai yöhoitona tai ympärivuorokautisena hoitona. Laitoshoito on kehitetty ensimmäisenä ja muut asetuspalvelut on kehitetty tämän jälkeen. Muiden asumispalveluiden tarkoituksena on tarjota riittävää ja asianmukaista apua, hoitoa ja muuta huolenpitoa jottei vammaisen henkilön tarvitse joutua laitoshoitoon. (Sosiaalihuoltolaki 2008.)

Apuvälineet

Yleistä

Apuvälineillä tarkoitetaan välineitä ja laitteita, joita vajaakuntoinen tai vammainen henkilö tarvitsee selviytyäkseen jokapäiväisestä elämästä. Apuvälineitä on monenlaisia: näkövammaiset henkilöt käyttävät keppiä helpottaakseen liikkumistaan, myös kainalosauvat sekä kävelykepit ovat apuvälineitä. Apuvälineitä on myös tekniset laitteet, joilla pystymme helpottamaan jokapäiväistä elämää, jos henkilön liikkuminen on rajoittunut vamman vuoksi. Esimerkiksi kauko-ohjattavat ovien aukaisut, jotka aukaisevat ovet teknisesti ja näin vammaisen liikkuminen on vapaata. Myös Langattomat turvapuhelimet (kuvio3) ovat esimerkki apuvälineistä, jolloin vanhus tai vammainen saa kaaduttuaan kotonaan yhteyden puhelimen välityksellä auttajiin painamalla esimerkiksi ranteessaan olevaa yhteydenotto nappia.

Kuvio3. Turvapuhelin (Turvapuhelin 2008).

Apuvälineitä on tarjolla jokaiselle niitä tarvitseville. Jokaiselle henkilölle tulee tarkoin valita juuri oikeanlainen apuväline. Apuvälineet voidaan asentaa henkilön kotiin, jolloin henkilö pystyy elämään itsenäistä elämää tai hoito- sekä palvelukoteihin auttamaan henkilökunnan ja asukkaan elämään. Apuvälineiden kuten langattomien puhelimien avulla hoitohenkilökunta vapautuu tekemään askareitaan koko hoito- tai palvelukodissa ja asukkaan tarvitessa apua hän pystyy kutsumaan henkilökuntaa. Kun henkilöillä on tarvittavat apuvälineet vapauttaa se henkilökuntaa toimimaan useammassa tehtävässä samanaikaisesti ja tämä vuorostaan vapauttaa resursseja suuremmalle alalle ja vähentää kustannuksia. Tämän vuoksi teknisiä apuvälineitä ei tule ottaa uhkana vaan katsoa se helpottavana tekijänä, tekniset apuvälineet toimivat kuitenkin ihmisten ehdoilla. (Sosiaali- ja Terveystieteiden tutkimuskeskus 1991.)

Yleistä ympäristönhallinta -apuvälineistä

Ympäristönhallinta-apuvälineillä tarkoitetaan kauko-ohjattavia laitteita, joilla voidaan mahdollistaa sähkökäyttöisten laitteiden käyttö silloin kun se on vammaisen toiminnallisen vajaavaisuuden takia muutoin mahdotonta. Apuvälineiden tarkoituksena on helpottaa vammaisen arkielämää, kuten ovien aukaisu, hissit, puhelimet sekä monia muita kodinelektroniikka laitteet, joiden käyttö on vaikeaa vammaisille. Vammaisen elinympäristössä tulee miettiä miten vammaisen pystyy mahdollisimman paljon toimimaan ilman ulkopuolista apua. Asunnossa tulee miettiä miten siellä pystytään liikkumaan pyörätuolilla, sekä miten pyörätuolista käsin pystytään aukaisemaan ovet, ikkunat tai hissien ovet. Laitteiden tulee olla mahdollisimman tarkasti juuri kyseiselle vammaiselle räätälöityjä, jotta henkilö saa niistä kaiken mahdollisen hyödyn irti. Ympäristönhallintalaitteissa on aina syyseuraus-suhde, joten tällöin vammaisen tulee hallita jokin motorisesti tahdonalaisen liikkeen.

Vaikka laitteiden tarkoituksena ei ole korvata henkilökohtaista apua, laitteet helpottavat ja antavat vammaisille mahdollisuuden itsenäisempään, sosiaalisempaan sekä turvallisempaan elämään. Apuvälineiden tarkoituksena ei ole ratkaista vammaisen ihmisen ongelmia vaan

helpottaa ja auttaa henkilön kuntoutusta sekä itsenäistä elämää, näiden tavoitteena on myös vahvistaa henkilön fyysisiä sekä psyykkisiä valmiuksia.

Ympäristönhallinta-apuvälineiden tarpeellisuus on yksilöllistä ja näin jokaisen vammaisen kohdalla tulee erikseen tarkastella apuvälineiden tarpeellisuus. Tarpeellisuus määritellään päivittäisten tilanteiden ja tarpeiden pohjalta, lähipiirin sekä asiantuntijoiden tietoon perustuen.

Yleisimmin apuvälineiden ohjauslaitteet ovat kädellä ohjattavia kytkimiä, mutta tarpeen mukaan ohjaus voidaan toteuttaa millä tahansa halutulla liikkeellä. Rajoitteena kuitenkin on, että liikkeen tulee olla käyttäjän toistettavissa. Jos käyttäjä on merkittävästi liikuntavammainen, on puheohjauskytkin nopea ja monipuolinen ohjausmenetelmä. Jokainen käyttökytkin valitaan, asennetaan sekä tarvittaessa muotoillaan käyttäjän tarpeiden ja ehtojen mukaan, usein kytkimiin tehdään vielä muutostöitä jolloin niistä tulee yksilöllisiä käyttäjän tarpeita vastaavia.

Jokaisen ihmisen minäkuva muodostuu siitä mitä yksilö kokee ympäristössään. Vammaisten ihmisten liikkuminen voi olla vaivalloista ja tällöin minäkuvan muodostuminen riippuu paljon siitä miten helposti hän pystyy liikkumaan ympäristössään. Ympäristönhallinta-apuvälineet helpottavat vammaisten liikkumista ja elämistä omassa ympäristössään ja näin heidän minäkuvansa kehittyy ja kasvaa positiivisesti. Jotta tämä on mahdollista, on apuvälineiden oltava hyvin yksilöllisiä ja niiden huollon sekä ylläpidon tulee olla yksinkertaista ja nopeaa, jottei se haittaa vammaisen elämää. (Sosiaali- ja Terveystieteiden tutkimuskeskus 1991; Ympäristönhallinta 2008.)

Apuvälineiden hyödyt

Liikuntarajoitteisille ihmisille jokapäiväiset toiminnot saattavat tuottaa hankaluuksia, kuten ovien avaaminen, sängystä nousu sekä puhelimella soittaminen. Ympäristönhallinta-apuvälineillä pystytään helpottamaan sekä monipuolistamaan liikuntarajoitteisen henkilön elämää sekä heidän avustajiensa työtehtäviä. Kun liikuntarajoitteinen pystyy itsenäisesti toimimaan omassa elinympäristössään, mahdollistaa tämä vammautuneen tai sairastuneen henkilön yhdenvertaisempaan sekä elämänlaadultaan parempaan asumiseen. Vammautunut tai sairastunut henkilö ei tarvitse enää kaikissa askareissaan toisen henkilön avustusta. Esimerkkinä voidaan huomioda peseytyminen, kun asukkaalla on tarpeelliset apuvälineet ei hän tarvitse avustajaa peseytymisessä. Tällöin vammaisen voi siirtyä itsenäisesti pesutilaan ja apuvälineet huolehtivat turvallisuudesta sekä mahdollisuudesta toimia itsenäisesti.

Ympäristöhallinta-apuvälineet mahdollistavat vammaiselle ihmiselle saman vapauden ja toimintamahdollisuuden mahdollisimman pitkälle mitä jokaisella terveellä ihmisellä on.

Mitä pidemmälle apuvälineitä kehitetään ja tekniikoiden luotettavuutta varmistetaan, sitä laajempi on apuvälineiden kirjo sekä apuvälineiden sopivuus jokaiselle vammaiselle yksilöllisesti ja näin jokainen saa paremman mahdollisuuden itsenäiseen elämään.

Apuvälineiden haitat

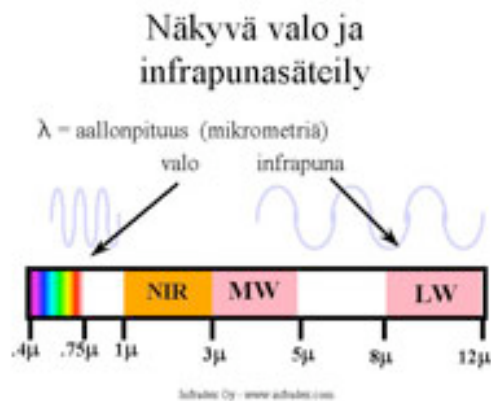
Apuvälineistä ei koidu haittaa vammaiselle, jos apuväline pidetään kunnossa ja toiminnassa. Apuvälineiden haitat muodostuvat siinä vaiheessa kun ne särkyvät, sillä silloin vammaisen henkilön arkirutiinit muuttuvat ja vaikeutuvat. Tämän vuoksi apuvälineiden huollon tulisi pelata mahdollisimman tehokkaasti. Hoitohenkilökunta kärsii myös apuvälineiden puutteellisista toiminnoista, apuvälineet otetaan huomioon palvelukodin resursseissa. Asukkaat saavat apuvälineiltä tarpeellisen avun ja näin henkilökuntaa ei tarvita jokaiselle asukkaalle erikseen, vaan yksi avustaja voi auttaa montaa eri asukasta. Kun jokin apuväline särkyy eikä sitä saada tarpeeksi nopeasti huollettua tarvitsee vammaisen enemmän avustajan apua ja näin palvelukodissa on nopeasti henkilökunnasta puutetta.

Apuvälineistä voidaan katsoa olevan haittaa myös silloin, kun ne ovat väärät tai epäsopivat kyseiseen toimipisteeseen sekä kyseiselle vammaiselle. Vääristä ja epäsopivista apuvälineistä ei voida katsoa olevan hyötyä vammaiselle tai hoitokodille sillä niiden ylläpitämiseen sekä huoltotoimenpiteisiin menisi enemmän aikaa mitä niiden käyttöön. Hoitohenkilökunnan joutuessa koko ajan huoltamaan sekä ylläpitämään epäsopivia ja vääriä apuvälineitä heidän aikansa sekä motivaationsa menee ja näin sopivien apuvälineiden hyöty vähenee.

Ympäristöhallintalaitteiden tekniikat

Infrapunatekniikka

Infrapunatekniikka perustuu infrapuna-aaltoihin joiden aallonpituus on suurempi kuin valon mutta pienempi kuin mikroaaltojen. Infrapuna-aaltoja ei voi silmin nähdä, sillä ne sijaitsevat valon näkyvän spektrin ulkopuolella ja perusteena ne ovat lähinnä energiaa. Suurin osa infrapuna-aallosta (kuvio4) liittyy suhteellisesti sen taajuuteen mutta aallot eivät kulje vain eri taajuuksilla vaan myös erilaisin nopeuksin.

Kuvio4. infrapuna-aalto (Infrapuna-aalto 2008).

Infrapunatekniikan kehityksestä vastaa vuonna 1993 perustettu yhteisö Infrared Data Association (IrDA). IrDA taistelee markkinoilla lähinnä Bluetooth-tekniikan kanssa. IrDA on määritellyt tietyt infrapunalaitteita määrittelevät ominaisuudet:

- aallon pituus 875 nm +/- 30 nm
- valokeilan avaruuskulma 15 astetta keskiakselilta
- siirtotien bittivirhesuhde (BER) vähintään 10^{-9}
- osapuolten välinen suurin etäisyys vähintään yksi metri
- osapuolten välinen tiedonsiirtonopeus ja tapa
- valopulssien kesto ja muoto
- siirtotiellä käytettävät tietoliikenneprotokollat
- ylempien kerrosten rajapinnat ja tarjottavat palvelut

Infrapunatekniikan etuja on sen langattomuus, laitteita ei tarvitse kytkeä toisiinsa kaapeleilla vaan ne toimivat langattomasti. Tästä haittana on kuitenkin, ettei infrapuna-tekniikka kannu kauaksi, laitteiden tulee olla samassa tilassa ja näille tulee olla näköyhteys toisiinsa toimivuuden varmistamiseksi. Joten infrapunatekniikan haittana on, ettei se läpäise seiniä, lasia tai ihmisiä, kuten esimerkiksi radioaallot tekevät.

Infrapuna-aallot etenevät tyhjiössä jopa 186,000 mailia sekunnissa, mutta todellisuudessa valoaaltojen nopeus ei ole tämä sillä, infrapuna-aallon nopeuteen vaikuttaa kaikki mahdolliset substanssit aina ilmasta lähtien. Infrapuna-aallon nopeutta hidastaa niin ilma, vesi kuin lasikin, eikä infrapuna-aalto pysty läpäisemään kiinteitä objekteja laisinkaan. Näköyhteys luo infrapunatekniikalle luotettavuutta, sillä sitä on vaikea salakuunnella ja näin tiedonsiirto on turvallista ja nopeaa. Eräs infrapunatekniikan hyötyjä muihin samankaltaisiin tekniikoihin on sen valmistuskustannuksien vähäisyys.

Infrapunatekniikan hyöty, joka vaatii laitteiden näköyhteyden, on myös sen haitta, sillä laitteita ei voida sijoittaa kauaksi toisistaan. Nykyiseltään se tarkoittaa muutamia metrejä. Jotta tiedonsiirron saadaan varmistettua, tulee laitteiden olla mahdollisimman lähellä toisiaan, mitä pidemmiksi etäisyydet kasvavat sitä varmemmin tuleen tiedonsiirto virheitä.

Ympäristönhallinta-apuvälineissä voisi käyttää infrapunatekniikkaa vastaavia tekniikoita, kuten lähinnä oleva bluetooth ja vastaavasti jo laajempaa sekä kehittyneempää wlan-tekniikkaa. Ympäristönhallinta-apuvälineiden tulee olla kuitenkin langattomia tekniikoita, jotta niistä saadaan paras hyöty vammaisen elämään. Langattomien tekniikoiden hyöty on aikaan ja paikkaan sitoutumattomuus, käyttäjä voi liikkua vapaasti ja silti hänen apuvälineensä toimivat. Langattoman tekniikan puute on sähkö. Laitteita pitää ladata sillä turvallista langatonta sähköä ei ole vielä keksitty, langattomuus myös nostaa tuotteiden hintaa. (IrDA 2008; Pikosystems 2008.)

Bluetooth-tekniikka

Bluetooth toimii radioaaltojen avulla, ja sen kantomatka on noin kymmenen metriä. pitkätkin matkat ovat mahdollisia, mutta tällöin laitteen hinta ja koko kasvaa huomattavasti. Jokaisessa Bluetooth laitteessa tulee olla antennivastaanotin, joka lähettää ja vastaanottaa radioaaltoja. Tiedonsiirto Bluetooth laitteissa on radiota monimutkaisempaa, mutta periaate on kuitenkin sama, se lähettää ja vastaan ottaa dataa langattomasti radioaaltojen tavoin. Bluetoothin taajuusalue on 2,45 Ghz, samalla taajuusalueella toimivat mm. mikroaaltouunit sekä langattomat lähiverkot. Bluetoothin etuja verrattuna infrapunatekniikkaan on, ettei laitteiden välillä tarvitse olla näköyhteyttä. Wlan laitteet häiritsevät Bluetooth signaalia, joka on tänä päivänä suuri haitta, sillä Wlan-verkot yleistyvät koko ajan. (Haapala 2004.)

Wlan-tekniikka

Langaton lähiverkko eli Wlan on lyhenne sanoista Wireless Local Area Network. Wlan on tarkoitettu datan siirtämiseen kuten normaali lähiverkkokin, mutta se on langaton ja tämän vuoksi mahdollinen myös ympäristönhallinta-apuvälineisiin. Kuten Bluetooth:kin myös Wlan toimii radioaalloilla. Tällä hetkellä yleisimmät standardit toimivat avoimella 2.4 GHz taajuusalueella.

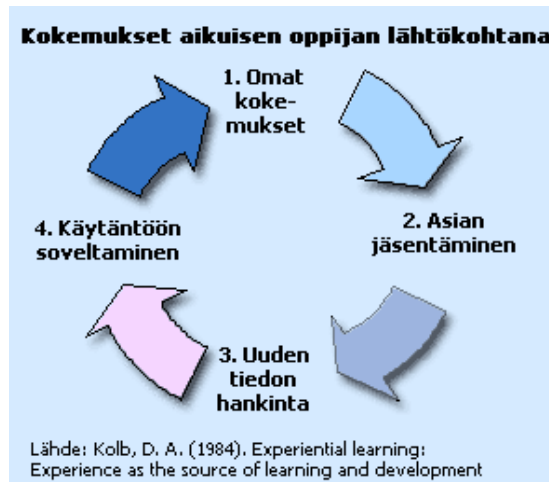
Toimiakseen Wlan-laitteet tarvitsevat sovittimen, jotta se voi toimia yhteistyössä muiden langattomaan verkkoon kuuluvien laitteiden kanssa. Langattoman lähiverkon yksi hyvistä ominaisuuksista on, että se kulkee seinien ja ovien läpi, useissa tapauksissa sitä joudutaan

kuitenkin vahvistamaan tukiasemilla, joiden sijoittelu on erittäin tärkeää signaalin mahdollisimman hyvän liikkuvuuden takaamiseksi. Wlan-tekniikan heikkous on se että langattomat puhelimet sekä bluetooth laitteet toimivat samaisella signaali taajuudella. Taajuuskanavaa voidaan kuitenkin muuttaa. Langattomassa verkossa tulee muistaa sen tietoturva, sillä ilman konfigurointia verkko on avoin kaikille ja näin vaarassa saastua, mutta pienellä vaivalla verkosta saadaan suojattu ja kenties salainen jolloin sen tietoturva ominaisuudet paranevat. (Wlan 2008.)

Työntekijöiden motivointi/koulutus

Ilman motivaatiota työntekijän on vaikea oppia sekä hallita apuvälineiden käyttö. Jokainen pystyy omasta kokemuksesta sanomaan, että ilman motivaatiota oppiminen tai jopa töiden tekeminen on paljon vaikeampaa kuin motivoituneena. Mitä tarpeellisemmaksi ja myönteisemmäksi ihminen kokee oppimisen sekä työnteon, sitä paremmin hän oppii ja omaksuu oppimansa. Henkilön motiivit voivat olla ulkoisia tai sisäisiä. Toiset opiskelevat edetäkseen urallaan ja toiset kehittääkseen itseään. Ulkoisia motiiveja ovat muun muassa välineellisiä, opiskelun hyötyarvoihin liittyvät tai käytännöllisyys. Sisäisiä motiiveja on ihmisen henkinen kasvu ja kehittyminen kuin myös kiinnostus opiskeltavan asian sisältöön. (Motivaatio 2003.)

Työntekijöiden motivaatio ja koulutus perustuu omiin kokemuksiin, asian jäsentämiseen työntekijän mielessä, uuden tiedon hankintaan sekä käytäntöön soveltamisesta (kuvi5). Jokaisella työntekijällä on kokemuksia ympäristönhallinta-apuvälineistä ja kun nämä kokemukset saadaan positiivisiksi, on työntekijöillä halu oppia lisää aiheesta. Työntekijöiden tulee myös sisäistää ympäristönhallinta-apuvälineet yhdeksi osaksi jokapäiväistä työtä. Sekä sitä miten ne helpottavat juuri heidän työmääräänsä, jolloin heillä on halu tietää miten laitteet toimivat oikein ja näin he haluavat pitää laitteet toimintakunnossa. Kun työntekijöillä on tieto ja positiivisia kokemuksia laitteista, he haluavat myös omatoimisesti hankkia uutta tietoa käytettävissä olevista laitteista ja soveltaa tätä tietoa käytännössä. Tästä koostuu monipuolinen sekä motivoitunut työntekijä toimimaan ympäristönhallinta-apuvälineiden parissa. (Kokemukset aikuisen oppijan lähtökohtana 2008.)

Kuvio5; (kokemukset aikuisen oppijan lähtökohtana 2008).

Koulutuksen myötä henkilökunta ymmärtäisi apuvälineiden tarpeellisuuden ja tämän vuoksi motivoituisivat tekemään työnsä. Kun työntekijöitä ei ole koulutettu käyttämään apuvälineitä he eivät voi reagoida apuvälineiden ongelmiin ajoissa ja tämän vuoksi apuvälineiden huolto- ja korjausajat venyvät tarpeettoman pitkiksi. Jokaiselle uudelle työntekijälle tulisi antaa kattava koulutus juuri kyseenomaisen palvelukodin ympäristönhallinta-apuvälineistä. Ei ole mitään takeita että työntekijä olisi edellisessä työssään käyttänyt samoja apuvälineitä tai saanut siellä asianmukaista koulutusta apuvälineiden käytöstä. Vanhoja työntekijöitä tulee myös kouluttaa tasaisin väliajoin, sillä yksi koulutuskerta ei riitä takaamaan työntekijöiden osaavuutta ja myös ympäristönhallinta-apuvälineet kehittyvät ja muuttuvat joten koulutuksella pystytään takaamaan työntekijöiden osaaminen. Motivoitunut ja työstään innostunut työntekijä saa enemmän aikaan kuin työntekijä jolla ei ole motivaatiota työhön. Tämän vuoksi johdon tärkeä tehtävä onkin kehittää ja ylläpitää työntekijöiden motivaatiota sekä estää sen vähenemistä.

Motivaatiota luo työyhteisössä muun muassa seuraavankaltaiset seikat:

- työntekijällä on oma kokonaistehtävä, johon hän saa vaikuttaa, hän saa olla suunnittelemassa, toteuttamassa sekä tekemässä kyseistä tehtävää.
- Onnistumisen tunne, työntekijöille pitää antaa positiivista palautetta hyvin tehdystä työstä. Tämän voi tehdä joko työnantaja tai Niittymaan asukkaat ja heidän omaisensa.
- Esimiesten ja kollegoiden kiinnostus työtehtävistä, palautteen saaminen, sekä heidän kiinnostus toistensa työtehtävistä.
- Työntekijän tulee tietää työympäristön tavoitteista, visioista sekä päämääristä.
- Kehittävä ja opettava työympäristö luo myös motivaatiota.
- Työympäristön riittävyys; tilojen sekä laitteiden riittävyys ja toimivuus.

Vastaavasti motivaatiota heikentää työympäristössä jos työntekijöitä ei arvosteta ja johtajat erottelevat itsensä sekä pitävät itseään parempina kuin työntekijät. Kollegoiden ja työympäristön puuttuva tuki työntekijän toimissa, kun työntekijä jää ongelmissaan yksin eikä saa apua ja tukea muilta laskee hänen motivaationsa tehdä työtä. Usein haastavat ja vaikeat työtehtävät sekä asiakkaat ei niinkään vaikuta motivaatioon kuin työympäristöstä puuttuva tuki. Usein työpaikoilla motivaation puuttumisen syynä ovat johtajat ja heidän käyttäytymisensä. Kun johtajat järjestelivät itselleen etuuksia, sekä osoittavat etteivät ole kiinnostuneet alaisten töistä vaan käskettävät vain ylemmää vähenee työntekijöiden motivaatio työskennellä. Myös johtajan motivaatio sekä toiminta tulisi taata palvelua tarjoavalta taholta, Niittymaanpalvelukodin tapauksessa Espoon kaupungin sekä Aspa palvelut oy. (Pesonen 2007.)

TUTKIMUSOSA

Toimintatutkimus Tapiolan Niittymaan palvelukodissa

Pohja toimintatutkimukselle saatiin Laurea-ammattikorkeakoulun edustajilta, joilla oli pohjatiedot halutusta tutkimuksesta. Seuraavaksi haasteltiin Uudenmaan CP-yhdistykseen edustajaa Gun Ainamoa ja kartoitettiin mistä tutkimuksessa heidän puoleltaan on kyse (liite 1). Pohjatietojen perusteella rakennettiin käsitys tulevasta tutkimuksesta ja siitä mitä tutkimuksella halutaan saavuttaa. Lisäksi CP-yhdistyksen kautta voitiin lähestyä tutkimuksen osalta Niittymaan palvelukodin asukkaita ja heidän edustajiaan.

Toimintatutkimus Niittymaan palvelukodissa toteutettiin kahdessa osassa. Ensimmäisessä osassa lähetettiin etätyöskentelynä kysely (liite 2). Toisessa osassa asukkaiden edustajaa haasteltiin ja tarkennettiin ensimmäisessä osassa saatuja tietoja (Liite 3). Tuloksissa voidaan olettaa haastateltujen edustaneen riittävän suurta osaa palvelukodin asukkaista.

Itse tutkimus alkoi kyselyllä (liite 2), joka lähetettiin kolmelle Niittymaan palvelukodin asukkaan edustajalle. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa mistä ongelmasta on todella kyse, ja millaiseen suuntaa tutkimusta kannattaa viedä. Kyselyyn vastasi kaksi edustajaa kolmesta. Asukkaiden osalta ilmitulleet ongelmat selvisivät tämän kyselynpohjalta ja ongelmia lähdettiin tarkentamaan henkilökohtaisella tapaamisella asukkaiden kanssa.

Kyselyn jälkeen tavattiin Niittymaan palvelukodin erästä asukasta sekä hänen edustajaansa. Tämä tapaaminen osoittaa tutkimuksen olevan toimintatutkimus. Tutkijana toimin yhteistyössä tutkimuskohteen kanssa tarkoituksena kehittää kohteen toimintatapoja. Tapaamisessa kartoitettiin asukkaan ongelmia ympäristönhallinta-apuvälineiden käytössä. Lisäksi kartoitettiin palvelukodin henkilökunnan mielipiteitä apuvälineisiin kohdistuvista ongelmista. (Liite 3.)

Tapaamisen jälkeen pidin myöhemminkin yhteyttä Niittymaan toimintayksikön asukkaisiin ja henkilökuntaan. Yhteydenpidolla tarkensin tutkimuksessa selvinneitä asioita sekä esitin lisäkysymyksiä, joilla sain tarkennusta ympäristönhallinta-apuvälineistä sekä niitä koskevista ongelmista. Myöhemmin tapahtunut yhteydenpito oli vapaamuotoista sähköpostien lähettelyä, joilla vahvistin jo aikaisemmin saamani tiedot ja tarkensin joitakin yksityiskohtia. Yhteydenpitoa tapahtui lähinnä Niittymaan palvelukodin erään asukkaan edustajan kanssa. Palvelukodin johto ei pystynyt tarjoamaan aikaansa osallistuakseen tutkimukseen.

Tutkimustulos

Tutkimustulokseksi saatiin, että ympäristönhallinta-apuvälineiden tekniikassa, käytössä, toteutuksessa sekä palvelukodin yleisissä toimintavoissa on kehitettävää. Palvelukodin asukkaita ja heidän edustajiensa mielestä ongelmaa löytyi sekä tekniikoiden toimivuudessa, huollossa, laitteiden korjauksista kuin henkilökunnan toimintatavoissa. Palvelukodin henkilökunnan mielestä ongelma oli tekniikassa sekä apuvälineitä toimittavan firman huollossa. Ongelmana on myös kommunikaation puute asukkaiden ja henkilökunnan välillä sekä henkilökunnan puutteellinen koulutus apuvälineiden käytössä.

Yhteiseksi ongelmaksi palvelukodissa on huomattu muodostuvan vioittuneiden laitteiden huoltaminen. Huoltoon ei saada yhteyttä iltaisin tai viikonloppuisin, mikä olisi tärkeää sillä kyseessä on vammaisen nuoren jokapäiväistä elämää helpottavista laitteista. Henkilökunnan toimintatapa huoltotoimenpiteitä tarvittaessa nousi myös esille. Tutkimuksessa kävi ilmi, etteivät asukkaiden omaiset koe henkilökunnan huolehtivan huollosta, vaikka heidän tehtäviinsä se kuuluisi. Huolto saadaan useasti paikalle vasta kun vammaisen edustaja ottaa huoltotoimenpiteen tapahtumisen omalle vastuulleen. Laitteiden huoltoajat koettiin liian pitkiksi, sekä huollon tavoitettavuus vaikeaksi. Henkilökunta katsoi huolto-ongelman johtuvan huolto-aikojen pituudesta sekä siitä, kuinka nopeasti huoltoilmoituksiin reagoidaan toimeksiantajan puolelta, tämä katsottiin turhan pitkäksi ajaksi. Huolto toimenpiteiden osa ongelma on myös siinä, ettei henkilökunta tunne laitteiden toimintaa. Tämän vuoksi he eivät osaa reagoida laitteiden ongelmiin tarpeeksi nopeasti.

Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että henkilökunnan toiminnassa löytyy enemmänkin ongelmia. Henkilökunnan koulutuksessa tai motivaatiossa on puutteita, sillä se ei huolehdi kaikkien laitteiden toimintakyvystä. Esimerkiksi iltaisin heidän pitäisi kytkeä tietyt laitteet päälle, mutta näin ei välttämättä tapahdu. Tämä aiheuttaa huolta ja vaikeuksia niin vammaiselle kuin heidän omaisillekin, sillä useasti kyseessä ovat laitteet, joilla vammaisen saa helposti kutsuttua apua tarvittaessa. Henkilökunnan ja asukkaiden edustajien kommunikaatio sekä tiedotus puolin jos toisin ei ollut toimivaa ja havaittavissa oli jännitystä, joka esti avoimen keskustelun vallitsevasta tilasta. Johtajan oma motivaatio ja kiinnostus palvelukodin toimivuuteen sekä asukkaiden viihtyvyyteen jäi arvoitukseksi tutkimuksen aikana. Ainoa kontakti palvelukodin johtajalta tuli kun hän ilmoitti, ettei tutkimukseen ole nyt resursseja osallistua. Tästä voisi päätellä, ettei palvelukodin toimintaa haluta kehittää, sillä johtaja olisi hyvin pienin resurssein, jotka olisivat kohdistuneet vain aikaan, voinut tuoda oman mielipiteensä tutkimukseen.

Henkilökunnan koulutuksen puute on suuri ongelma asukkaiden jokapäiväisen elämän helpottamisessa. Kun henkilökunta ei ole ajantasaisesti koulutettua eivätkä he hallitse laitteiden käyttöä edes silloin kun niissä ei ole vikaa, eivät he pysty toimimaan ammattitaitoisesti vikatilanteiden sattuessa.

Tutkimusratkaisu

Ympäristönhallinta-apuvälineiden ylläpidon ja käytön kannalta tutkimuksia tulisi jatkaa ja kehittää koko ajan Niittymaanpalvelukodin ympäristössä. Tutkijan ollessa pidempiaikaisesti mukana Niittymaanpalvelukodin ympäristönhallinta-apuvälineiden toiminnan tutkimisessa ja niiden käytön toteutumisessa, tutkija pystyy selvittämään palvelukodille parhaat mahdolliset apuvälineet sekä niiden käytön kehityksen nyt ja tulevaisuudessa. Todellisuudessa tutkimusta palvelukodin ympäristössä ei saisi koskaan keskeyttää tai lopettaa, sillä palvelukodin ympäristö, henkilöt sekä apuvälineet ja niiden tekniikat vaihtuvat ja kehittyvät kaiken aikaa.

Kuten Kurt Lewin on todennut toimintatutkimuksessa, tutkija toimii muutosagenttina ryhmässä ja vie muutosta ryhmässä eteenpäin. Niittymaanpalvelukodissakin olisi hyvä olla työyhteisöön kuuluva tutkija, joka työtehtävien yhteydessä tutkisi ja pitäisi huolta apuvälineiden kehityksen sekä niiden muutosten tilasta. Tutkijan ollessa kaiken aikaa paikalla ja osallistumalla työyhteisön ja palvelukodin elämään hän pystyy parhaiten selvittämään ongelmat ja kehittämään yhdessä ympäristönhallinta-apuväline asiantuntijoiden kanssa ratkaisun vastaan tullessiin ongelmiin. Tutkijan kuullessa palvelukodin henkilökuntaan ei tutkimus myöskään koskaan loppuisi tai keskeytyisi, sillä tutkijalla olisi motivaatio pitää yllä myös tulevaisuudessa palvelukodin tasoa, kun hän on itse ollut kehittämässä kyseisiä järjestelmiä.

Tekniset ongelmat

Ympäristönhallinta-apuvälineiden tekniset ongelmat tulisi selvittää. Mistä ongelmat johtuvat ja ovatko ne laitevikoja vai vikoja, jotka syntyvät käytön myötä. Laitevioilla tarkoitetaan vikoja jotka ovat jo olemassa laitteessa, esimerkiksi järjestelmä ongelmat. Käytön myötä syntyvillä vioilla tarkoitetaan vikoja jotka syntyvät esimerkiksi kun laite tippuu ja rikkoontuu tämän vuoksi. Olisi hyvä tehdä pitkäkestoista yhteistyötä laitevalmistajan kanssa ja selvittää, miten vikoja saataisiin vähennettyä sekä millä muodoilla voitaisiin teknisiä ongelmia minimoida. Tärkeintä kuitenkin on selvittää teknisten ongelmien lähtökohta, minkä jälkeen voidaan kyseisiä ongelmia selvittää.

Teknisiin huolto-ongelmiin ehdotetaan ratkaisuksi neuvotteluja palveluntarjoajan kanssa. Voitaisiinko viallisten laitteiden korjaustarve ilmoittaa milloin vain huoltoyhtiöön ja miten huolto ja korjausajat saataisiin lyhemmiksi. Jos tämänhetkinen palveluntarjoajan ei pysty tarjoamaan parempaa huoltosopimusta, voidaan kyseinen parempi huoltosopimus löytää joltain toiselta palveluntarjoajalta. Kuten esimerkiksi Incode oy:ltä joka on ilmaissut mielenkiintonsa tarjota ympäristönhallinta-apuvälineitä Niittymaan toimintayksikköön.

Palveluntarjoajien vertailu lisäisi varmuutta, että palveluntarjoajat panostavat apuvälineiden kehitykseen sekä niiden mahdollisimman hyvään toimivuuteen. Vertailulla pystytään myös selkeyttämään omia vaatimuksia siitä, mitä apuvälineiltä vaaditaan. Näin palveluntarjoajalta on helpompi vaatia tiettyjä toimintoja ja palveluita. Huoltoaikaa sekä sen etenemistä olisi hyvä pystyä seuraamaan esimerkiksi määrittelemällä jokaiselle laitteelle huoltonumero, jonka avulla pystyttäisiin selvittämään missä vaiheessa huoltoa kyseinen laite on. Tällä pystyttäisiin takaamaan, etteivät laitteet unohdu huoltoyhtiöltä varastoon vaan laite saadaan kuntoon mahdollisimman nopeasti ja takaisin käyttöön. Laitteiden huoltoa voitaisiin kuvitella myös seurattavan internetin välityksellä kyseisellä huoltonumerolla, kuten nykyisin pystymme seuraamaan pakettien etenemistä postissa.

Tarpeellista olisi myös kartoittaa asukkaiden ympäristönhallinta-apuvälineiden oikeellisuus, ovatko juuri kyseiset apuvälineet oikeat kyseisille asukkaille. Onko laitteiden tekniikka nykyaikainen vai voidaanko se päivittää ja täten toimivuus paranisi laitteissa. Tekniikoita tarkastellessa tulisi huomioda onko nykyinen infrapuna-tekniikka paras mahdollinen vai olisiko joku toinen tekniikka kyseisissä laitteissa käytännöllisempi. Tekniikan päivittäminen voisi tuoda myös selvyiden moniin muihin ongelmiin ja vikoihin mitä laitteissa tällä hetkellä on havaittu. Infrapunatilalta voidaan harkita mm. Wlan- tai bluetooth-tekniikoita, jotka ovat myös langattomia tekniikoita mutta poikkeavat ominaisuuksiltaan hieman infrapunasta.

Apuvälineitä kehittäessä ja päivittämisessä tulee aina ottaa huomioon niin potilaiden kuin työntekijöiden turvallisuus. Eri henkilöiden apuvälineissä tulee olla erilaiset toiminnot ja tätä kautta jokaisen asukkaan apuvälineet ovat turvallisia ja käytännöllisiä juuri kyseiselle asukkaalle. Rääätälöidyt apuvälineet myös takaavat työntekijöiden turvallisuuden, sillä näin työntekijät tietävät varmasti mitä asukas pystyy itse tekemään ja mitä varten apuväline on juuri kyseisellä asukkaalla.

Palveluntarjoajaa ei kuitenkaan kannata alkaa vaihtamaan ennen kuin on selvitetty onko laitteiden ongelmat juuri palveluntarjoajassa ja miten työntekijöiden koulutus ja motivointi muuttaa laitteiden toimivuutta. Laitteiden toimivuus ja käytettävyyt eivät muutu mihinkään jos työntekijät eivät opi eivätkä motivoidu työskentelemään ympäristönhallinta-apuvälineiden kanssa. Niittymaan palvelukodin tulisi pyytää palveluntarjoajalta koulutusta laitteiden

käyttöön, jolloin sekä työntekijät että palvelutarjoajan näkisivät laitteiden ongelmat ja käytettävyyden juuri tässä kohteessa.

Ympäristönhallinta-apuvälineet voitaisiin pitää ajan tasalla selvittämällä mitä kaikkia laitteita asukkailla on olemassa ja niiden hyödyllisyys. Palvelukodin kannattaisi tehdä yhteistyössä asukkaiden kanssa listat jokaisen asukkaan apuvälineistä ja toimintamahdollisuuksista. Näin sekä henkilökunta että asukkaat ja heidän edustajansa tietäisivät tarkkaan mitä kaikkea apuvälineitä kyseisellä asukkaalla on. Listan avulla voitaisiin helposti myös tarkkailla mitkä apuvälineistä ovat sillä hetkellä toiminnassa ja mitkä apuvälineet ovat huollossa tai tarvitsevat huoltoa. Näin jokainen työntekijä tietäisi mitkä kyseisen asukkaan apuvälineistä tulisi toimia ja pystyisi nopeammin reagoimaan apuvälineiden vikoihin ja täten nopeuttamaan huoltoyhtiölle ilmoittamista ja laitteen huoltoon saamista.

Sosiaaliset ongelmat

Työntekijöillä sekä työnjohtajilla on oltava yhteinen, ja kaikille selvä visio työstä ja mitä siltä vaaditaan, on kaikkien päämäärä sama ja näin kaikki motivoituvat tekemään työnsä. Johtajien ei ole hyödyllistä esitellä suurpiirteisiä visioita ja ajatuksia työntekijöille vaan kertoa ja innostaa työntekijöille, mikä on yrityksen visio ja mitä se vaatii työntekijöiltä. Niittymaan palvelukodissa voitaisiin käydä niin asukkaiden huoltajien ja omaisten sekä henkilökunnan ja työnjohtajien kanssa yhteinen keskustelutilaisuus, jossa palvelukodin tavoitteet ja asukkaiden toiveet tulisivat ilmi. Tämän antaisin yhtenäisen pohjan niin asukkaille, heidän omaisilleen kuin työntekijöille ja työnjohtajille, kaikki tietäisivät mitä voidaan odottaa ja mihin työllä pyritään.

Suurena ongelmana oli henkilökunnan koulutuksen vajaavaisuus tai henkilökunnan motivaatio tehdä työtä. Tämä voitaisiin helposti korjata antamalla henkilökunnalle lisäkoulutusta, jossa selvitettäisiin tarkemmin miksi ympäristöhallinta-apuvälineet ovat tarpeellisia asukkaille. Ennen koulutuksen alkua tulee selvittää tarkemmin mitä puutteita työntekijöiden atk-taidoissa on ja millä tasolla jokainen työntekijä on, niin atk-taidoiltaan kuin ympäristönhallinta-apuvälineiden käytössä ja tuntemisessa.

Kun tutkimus työntekijöiden atk-taidoista on tehty, voidaan suunnitella lisäkoulutusta sellaista tarvitseville esimerkiksi perus atk-kursseja kuten tietokoneajokortti.

Lisäkoulutuksella pystyttäisiin varmistumaan kaikkien työntekijöiden taitojen olevan yhtäläiset, sekä taitojen päivitys. Jo peruskoulutuksen myötä työntekijät myös saavat lisävarmuutta työskentelyyn niin tietokoneen kuin ympäristönhallinta-apuvälineiden parissa.

Työntekijöiden koulutus

Työntekijöiden puutteellinen koulutus aiheuttaa ongelmia työtehtävien hoitamisessa. Tämä aiheuttaa ongelmia niin muille työntekijöille kuin palvelukodin asukkaille ja heidän omaisilleen, tämän vuoksi tulisi työntekijöiden koulutuksesta huolehtia. Tietotekniikka sekä ICT -järjestelmät voivat näyttää uhalta joillekin työntekijöille. Mikäli työntekijät eivät ole saaneet kunnollista teknistä koulutusta käyttämään tietoteknisiä apuvälineitä, voivat he kokea ne pelottaviksi sekä epäluotettaviksi. Ja tästä syystä he voivat olla haluttomia tekemään työtä näiden laitteiden kanssa. Henkilökunnan koulutus on monenlaista ja tämän vuoksi osalla henkilökunnasta ei välttämättä ole koulutusaikana ollut lainkaan teknistä koulutusta. Varsinkin vanhemmille työntekijöille uudet laitteet ja toiminnot voivat olla täysin aikaisemman koulutusalueen ulkopuolella.

Tietotekniikka on suhteellisen uusi ilmiö jokapäiväisessä elämässä, vaikka sen historia ulottuu jo 1900-luvun alkuun. Vielä 20 vuotta sitten ei työelämässä tai koulutuksessa otettu tietotekniikka ja sen käyttöä huomioon. Tulevaisuudessa tekniikka on kuitenkin yhä enemmän läsnä hoitotyössä, tämän vuoksi nykyisissä työpaikoissa tulee ottaa erityisen hyvin huomioon henkilöt jotka ovat saaneet koulutuksensa ennen varsinaista tietotekniikka villitystä. Tietotekniikka sekä ICT- apuvälineet ovat kehittyneet nopeaa vauhtia ja kehittyvät koko ajan lisää. Tämän vuoksi työntekijät eivät voi ilman työnantajan avustusta selvitä apuvälineiden käytön oppimisesta tai siitä miten apuvälineet hyödyttävät vammaista.

Esimerkkinä laitteiden käytöstä ja niiden tärkeydestä otan puhelinratkaisut.

Ympäristönhallinta-apuvälineiden avulla voidaan kehittää jokaiselle asukkaalle oma puhelinjärjestelmä, joiden avulla asukkaat saavat kutsuttua apua kaikkina päivän hetkinä. Eräällä Niittymaan palvelukodin asukkaalla on käytössään äänipuhelinjärjestelmä, jolla hän pystyisi pyytämään yölläkin apua. Apua yölläkin tulisi saada sitä tarvitsevan mahdollisimman nopeasti, asukkaan tulee joko päästä käymään vessassa tai hänen tuntiessa tarvitsevansa lääkettä tai mikä tahansa hätätilanne minkä asukas kohtaa. Jollei henkilökuntaa ole koulutettu apupuhelimen käyttöön tämä puhelin jää usein kytkemättä päälle, puhelimen akku lataamatta. Tämän vuoksi puhelimesta ei ole hyötyä vaikka se asukkaalla on ja asukas itse osaisi käyttää puhelinta.

Uusia laitteita ja järjestelmiä otettaessa käyttöön se vaikuttaa aina työtehtävien suorituksiin ja useasti myös luo muutoksia toimijoiden osaamisvaatimuksiin sekä työnjakoon. Koulutuksen

läpivientiä ei tule ajatella vain lyhyesti, sillä ajankohdalla kun uusi järjestelmä tai laite otetaan käyttöön vaan laaja-alaisemmin. Koulutus luo pohjan järjestelmän käyttämiselle, mutta käyttötukea tulee saada varsinkin kun työntekijä alkaa työskennellä uuden järjestelmän tai laitteen kanssa.

Niittymaan palvelukodissa voitaisiin kartoittaa työntekijöiden osaamistaso ja tämän myötä saada mahdollisimman tarkka käsitys mille osa-alueille pitäisi koulutusta panosta. Koulutuksessa tulisi ottaa kaikki työntekijät huomioon ja saada heille yhtäläinen osaaminen apuvälineiden käytössä. Jokaisen työntekijän saadessa koulutusta he voisivat tukea toisiaan työtehtävissä ja näin motivoida kaikkia työntekijöitä saamaan itsestään parhaan mahdollisen osaamistason irti.

Koulutuksen ei tulisi olla kertaluonteista, sillä apuvälineet kehittyvät ja henkilökunta vaihtuu, joten koulutusta pitäisi järjestää tasaisin väliajoin, sekä kehittää koulutuksen luonnetta. Koulutuksesta tulisi tehdä tarkka suunnitelma, joka kirjattaisiin ylös ja päivitettäisiin tasaisin väliajoin. Päivityksen olisi hyvä tapahtua joka vuosi, jolloin koulutuksen tarpeellisuus nähtäisiin jatkuvana. Työpaikalle olisi hyvä valita koulutusvastaava, jolla olisi oikeus käyttää osa työajastaan selvittääkseen mitä koulutusta työntekijät tarvitsevat ja millaista koulutusta on tarjolla. Yhteistyö muiden toimintayksiköiden kanssa olisi kehittävää, sillä näin voitaisiin vaihtaa mielipiteitä ja kokemuksia ympäristönhallinta-apuvälineiden käytöstä ja saataisiin uusia ideoita sekä samalla toimintamenetelmät uudistuisivat.

Kommunikointi

Osa ongelmista voitaisiin ehkäistä jos palvelukodin henkilökunta sekä palvelukodin asukkaat ja heidän edustajansa voisivat kommunikoida keskenään vapaasti. Kommunikaation pelatessa niin asukkaat ja heidän edustajansa kuin henkilökuntakin saisi tärkeää tietoa apuvälineistä, niiden toimivuudesta kuin myös muista palvelukodin asioista. Henkilökunta tietää ja osaa työnsä ja toimivat heille annettujen ehtojen mukaan, toiminta ei kuitenkaan ole sujuvaa ellei asukkaille kerrota miksi näin toimitaan ja mikä on toiminnan merkitys.

Henkilökunnan kommunikoidessa vapaasti asukkaiden ja heidän edustajiensa kanssa he saisivat paljon informaatiota asukkaiden tilasta, jota he voisivat hyödyntää työssään ja näin kehittää palvelua. Asukkaiden omaiset ja edustajat kokevat ja tuntevat asukkaat ja heidän olemisensa palvelukodissa aivan erilailla kuin henkilökunta ja voisivat omien tuntemuksiensa pohjalta antaa kehitysideoita palvelukodin toimivuuteen. Kommunikaation toimiessa sekä henkilökunta että asukkaat saisivat virikkeitä toimintaansa ja ongelmien ratkaisemiseen. Kun kaikki toimisivat yhteisen asian puolesta ja neuvottelisivat siitä miten asia ratkaistaan,

saataisiin paljon enemmän toimintaa aikaiseksi kuin jakautumisella kahteen eri leiriin, jotka eivät auta toisiaan ongelmien ratkaisemisessa.

Kommunikaation puute osoittautui selvästi tutkimuksen aikana Niittymaanpalvelukodissa, asukkaiden päivän aikana tapahtuneista asioista ei automaattisesti informoitu asukkaiden omaisia. Omaiset joutuvat itse selvittämään vammaiselta, jonka kommunikointi voi olla puutteellista, mitä päivän aikana on tapahtunut ja onko kenties jokin hänen apuvälineistään rikkoutunut. Kyseisten asioiden selventäminen sekä ymmärtäminen voi olla hankalaa henkilölle jolla on puutteita kommunikaatiossa. Tämän vuoksi informaation kulku tulisi taata niin palvelukodin henkilökunnalta omaisille kuin omaisilta henkilökunnalle.

Kommunikaatiota voidaan parantaa lisäämällä palvelukodin yhteisiin tiloihin ilmoitustaulu. Ilmoitustaululla pystytään kertomaan kaikille yleisistä asioista, mitä palvelukodissa on tapahtunut ja mitä tulee tapahtumaan. Ilmoitustaululla voisi myös asukkaat ja heidän omaisensa ilmoittaa omista asioistaan sekä tulevista tapahtumista koskien asukkaita ja palvelukodin toimintaa. Ilmoitustaulu on kuitenkin julkinen, joten sekä palvelukodin että sen asukkaiden sekä omaisten tulee huomioida, ettei siinä voida ilmoittaa asukkaan henkilökohtaisia asioita, jotka kuuluvat yksityissuojan piiriin.

Yksityisyysuoja tulee ottaa huomioon kommunikaatiomenetelmissä. Jokaisella asukkaalla tulee olla oikeus vaatia, etteivät häntä koskevat tiedot leviä kaikkien palvelukodin asukkaiden nähtäville tai pahemmassa tapauksessa palvelukodin ulkopuolelle.

Keskustelua pystyttäisiin lisäämään myös perustamalla palvelukodille omat kotisivut, johon yhdistettäisiin suojattu keskustelualue, jossa henkilökunta ja asukkaiden edustajat voisivat keskustella palvelukodin tapahtumista, asukkaiden toiminnasta sekä kaikesta toimintayksikköön liittyvästä. Kotisivuille voitaisiin lisätä myös yleinen keskustelualue, jossa voitaisiin keskustella yleisistä toimintamuodoista, kuten hoitomenetelmistä, apuvälineistä sekä muista toimintayksikköön toimintamuotoihin liittyvistä asioista, myös muiden Espoon seudun sekä muiden asiasta kiinnostuneiden kanssa.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA TYÖN ONNISTUMINEN

Tutkimus onnistui hyvin. Tutkimuksessa saatiin selville, mikä on suurin ongelma ja mitä ratkaisuja siihen on olemassa. Tutkimuksen ongelmat oli helppo ratkaista. Ne eivät vain olleet sellaisia kuin alkuun oli annettu ymmärtää toimeksiantajan puolelta. Tutkimuksessa selvisi enemmän ongelmia kuin olin alkuun odottanut. Ongelmien muoto oli myös yllättävää, ja ne eivät liittyneet niinkään omaan alaani kuten tutkimusta aloittaessani olettanut. Jotta tutkimuksesta olisi saatu vielä kattavampi, olisi ollut hyvä, että palvelukodin johto sekä henkilökunta olisi ollut innokas osallistumaan tutkimukseen.

Tutkimuspyyntö ei tullut palvelukodin puolelta vaan asukkaiden sekä Uudenmaan cp-yhdistykseltä valid for living -projektin yhteydessä. Tämän vuoksi tutkimus ei saavuta parhaita kohderyhmää ja niitä henkilöitä, joiden avulla saataisiin parhaat uudistukset palvelukodissa.

Tutkimuksen tulokset ja niistä kehitetyt ratkaisumallit onnistuivat hyvin. Tuloksesta olisi saatu kattavampi, jos kaikki yhteistyötahot olisivat osallistuneet tutkimukseen. Joidenkin tahojen puuttumien tutkimuksesta aiheuttaakin sen, ettei tutkimus ja sen tulokset tyydytä kaikkia osapuolia eivätkä tutkimuksen ongelmat ole esillä kaikkien tahojen näkökulmista. Ratkaisumalleja on kehitetty useita, ja ne koskevat niin teknisiä ratkaisuja kuin yleisiä ratkaisuja koskien palvelukodin toimintaa ja niitä ongelmia, joita on havaittu ympäristönhallinta-apuvälineissä. Palvelukodin olisi hyvä valita niistä itselleen parhaiten soveltuvat ja tärkeimmät. Kaikkia ratkaisuja ei kannata ottaa yhtä aikaa käyttöön vaan ottaa asteittain ja kehittää toimintaa pikkuhiljaa, jolloin kaikki henkilöt ehtivät sopeutua uudenlaiseen toimintaan.

LÄHTEET

Haapala. 2004. Bluetooth -teoriaa ja käytäntöjä, Turun ammattikorkeakoulun raportteja 24. Turun kaupungin painatuspalvelut

Infrapuna-aalto. 2008. Lämpösäteily ja infrapuna. Infradex oy. Viitattu 26.10.2008.
<http://www.infradex.com/teoria.html>

IrDA. 2008. What is infrared and Where is it used? Infrared Data Association. Viitattu 3.4.2008. <http://www.irda.org/displaycommon.cfm?an=1&subarticlenbr=14>

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2000. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinajan kirja.

Kokemukset aikuisen oppijan lähtökohtana. 2008. Oppiminen ja motivaatio. Finanssi- ja vakuutuskoulutus FINVA ja Finanssialan Keskusliitto FK. Viitattu 28.09.2008
<http://www.fkl.fi/ravato/ammattitaito/motivaatio.htm>

Kuusela, P. 2005. Realistinen toimintatutkimus? Toimintatutkimus, työorganisaatiot ja realismi. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.

Motivaatio. 2008. Motivaatiosta. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Viitattu 18.8.2008. <http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/motiivi.htm>

Oppimisenäkemykset. 2005. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.4.2008.
http://www.oamk.fi/~laurik/Oppimisenakemys/html/body_konstruktivistinen.html

Pesonen, H. P. 2007. Laatua! Asiantuntijaorganisaation laatuopas. Juva: WS Bookwell Oy.

Pikosystems. 2008. Pikosystems. Viitattu 3.4.2008. <http://www.pikosystems.fi/>

Sosiaali- ja Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2008. Oikeusministeriö. Viitattu 22.7.2008.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaali- ja Terveystieteiden tutkimuskeskus>

Sosiaali- ja Terveystieteiden tutkimuskeskus. P. 1991. Kehitysvammaisuus ja apuvälineet, Raportteja 31/1991. Helsinki: Valtion painatuskeskus

Terhi Tikka-Nyyssönen. 2008. Luentomateriaali.

Turvapuhelin. 2008. Tunstall. Viitattu 23.8.2008.
http://www.tunstall.se/upload/caresse_product.jpg

Ympäristöhallinta. 2008. Pikosystems oy. Viitattu 3.4.2008.
<http://www.pikosystems.fi/index.php?headID=11&pageID=88>

Wlan. 2008. Buffalo. Viitattu 26.3.2008.
<http://wlan.dacco.fi/index.htm>

KUVALUETTELO

Kuva1. Toimintatutkimuksen 5 vaihdetta (Susman ja Evered 1978).

Kuva2 Portaittainen palvelujärjestelmä (Tikka-Nyyssönen 2008).

Kuva3 Turvapuhelin (Turvapuhelin 2008).

Kuva4 infrapuna-aalto (Infrapuna-aalto 2008).

Kuva5; (kokemukset aikuisen oppijan lähtökohtana 2008).

LIITELUETTELO

Liite 1 Uudenmaan CP-yhdistykseen kohdistuva kysely

Liite 2 Niittymaan haastattelu

Liite 3 Henkilökohtainen haastattelu Niittymaan palvelukodin asukas

LIITTEET

Liite 1 Uudenmaan CP-yhdistykseen kohdistuva kysely

Hei,

Olen Laurea -ammattikorkeakoulussa Valid For Living -projektin yhteydessä opinnäytetyötä tekevä opiskelija. Keskustelin Jyri Rajamäen kanssa, että teiltä löytyisi ICT -apuvälineiden huoltoa ja ylläpitoa koskeva ongelman, johon täytyisi kehittää ratkaisu ehdotus. Käsitin suurimman ongelman olevan yksinelävien CP-vammaisten parissa, ja tarkoituksena olisi kehittää kehitysehdotus joka helpottaa varsinkin heidän elämää.

Olisin kiinnostunut keskustelemaan seuraavista asioista kanssanne.

Mitä apuvälineitä ongelmat koskee ja mitä tekniikoita apuvälineissä on käytetty?

Mitkä ovat suurimmat ongelmat? Miten ongelmat on havaittu ja millaisissa tilanteissa ongelmat esiintyvät?

Miten ongelmat vaikuttavat vammaisen elämään? Ja millaisia muutoksia kaivataan?

Mikä teidän käsityksenne on kyseistä projektista, ja millaisia rajauksia / määrittelyjä olette miettineet?

Tarkoituksena oli myös haastatella CP-vammaista tai hänen perhettään. Kuinka monesta perheestä on kyse ja miten haastattelut toteutetaan? Onko mahdollisuutta päästä seuraamaan miten apuvälineet toimivat käytännössä?

Henkilökohtaisesti asun Keski-Suomessa, mutta toivoisin meidän silti löytävän yhteensopivan tapaamisajan, jotta projekti saataisiin käyntiin. Yhteystiedot: Outi.Huviranta@laurea.fi puhelin. 0408214433.

Ystävällisin terveisin:

Outi Huviranta

Liite 2 Niittymaan haastattelu

Hei,

Olen Laurea -ammattikorkeakoulussa Valid For Living -projektin yhteydessä opinnäytetyötä tekevä opiskelija. Keskusteltuani ohjaavan opettajani sekä Uudenmaan CP -yhdistyksen yhteyshenkilön Gun Ainamon kanssa, olen ymmärtänyt että ICT -ympäristöapuvälineiden huollossa ja ylläpidossa löytyy ongelman, johon täytyisi kehittää ratkaisu. Käsitin suurimman ongelman olevan yksinelävien CP-vammaisten parissa, ja tarkoituksena olisi kehittää kehitysehdotus joka helpottaa varsinkin heidän elämää.

Olisin kiinnostunut saamaan lisää tietoa seuraavista asioista;
Mitä apuvälineitä ongelmat koskee ja mitä tekniikoita apuvälineissä on käytetty?
Mitkä ovat suurimmat ongelmat? Miten ongelmat on havaittu ja millaisissa tilanteissa ongelmat esiintyvät?
Miten ongelmat vaikuttavat vammaisen elämään? Ja millaisia muutoksia kaivataan?

Tarkoituksena on myös tavata teidät sekä tutustua paremmin kyseisiin apuvälineisiin ja niitä tarvitseviin nuoriin. Voisimme kuitenkin näin alkuun katsoa mitä saan irti jos vastaatte minulle sähköpostilla kyseisiin kysymyksiin. Voitte tuoda myös muita aiheeseen liittyviä asioita ilmi, jos haluatte.

Henkilökohtaisesti asun Keski-Suomessa, joten tämän takia toivon joustavuutta yhteydenpidossa. Minuun voi aina ottaa yhteyttä projektin tiimoilta ja toivon että projektin käyntiin lähtiessä käyntiin pystymme sopimaan yhteisen tapaamisajan Niittymaan palvelukodissa. Yhteystiedot: Outi.Huviranta@laurea.fi puhelin. 0408214433.

Ystävällisin terveisin:
Outi Huviranta

Liite 3 Henkilökohtainen haastattelu Niittymaan palvelukodin asukas

Asukas ja hänen edustajan tavataan henkilökohtaisesti Niittymaan palvelukodissa. Tapaamisen aikana syvennetään tietoa asukkaan ympäristönhallinta apuvälineistä sekä niihin liittyvistä ongelmista. Apuna käytetään seuraavia kysymyksiä.

Millaisia ympäristönhallinta apuvälineitä asukkaalla on käytössä ja miten ne toimivat?

Millaisia ongelmia apuvälineissä on ilmennyt ja miten nämä ongelmat on pyritty selvittämään?

Kuka huoltotoimenpiteistä palvelukodissa vastaa?

Millainen käsitys asukkaalla ja hänen edustajallaan on henkilökunnasta sekä henkilökunnan ammattitaidosta?

Mistä mielipiteet henkilökunnan ammattitaitoon on muodostunut?

Asukkaan ja hänen edustajansa omat huomiot toiminnasta ympäristönhallinta apuvälineiden kanssa?

Samalla tapaamisella kartoitettiin myös henkilökunnan mielipidettä ympäristönhallinta apuvälineistä sekä niiden huolto toimenpiteistä.

Millaisia huomioita henkilökunta on huomannut ympäristönhallinta apuvälineissä?

Miten huolto toimenpiteet on suoritettu palvelukodissa?

Kuka huoltotoimenpiteistä vastaa?

Millaisia parannus ehdotuksia henkilökunnalla olisi ehdottaa?